

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТЕОРІЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”
(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

Підготовлено професором кафедри соціології *Сусською О. О.*, доцентом кафедри соціології *О. М. Каріною*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 8 від 16.09.2010)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сусська О. О., Каріна О. М. Навчальна програма дисципліни “Теорія порівняльних досліджень” (для магістрів). — К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Теорія порівняльних досліджень”, глосарій, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Теорія порівняльних досліджень”	4
Зміст дисципліни “Теорія порівняльних досліджень”	5
Глосарій	8
Теми контрольних робіт	10
Питання для самоконтролю	11
Список літератури	14

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Тютюнник*
Комп'ютерне верстання *К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-5278

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,04. Обл.-вид. арк. 0,72. Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідчення про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*

Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс “Теорія порівняльних досліджень” поряд з методологією й теорією соціології, а також окремими курсами з основної спеціальності є необхідним у програмі підготовки магістрів вищих навчальних закладів, який передбачає лекції, дискусії та самостійну роботу (реферати) магістрантів за різними темами. Цей курс призначений для ознайомлення з деякими ключовими методологічними напрямками та теоретичними перспективами, логікою побудови порівняльного дослідження, вибором стратегії, методів і підходів дослідження, а також спрямований на стимулювання магістрантів до здійснення власного вибору соціологічної галузі, в якій буде здійснюватись науковий пошук гідний високого рівня академічної науки.

Мета дисципліни — формування системи соціологічних знань щодо впровадження компаративних технологій та методу порівняння в соціології.

Завдання дисципліни:

- створити умови для розуміння необхідності компаративних відносин в пізнавальному процесі;
- сформулювати адекватне уявлення про сутність порівняння в історичному плані та в цілому в соціології;
- показати значення знань порівняльного аналізу у сфері інноваційних технологій в соціології для будь-якого фахівця;
- створити умови для розуміння студентами відповідальності та власної оцінки у виборі дослідницьких технологій та розробці дослідницьких документів.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- предмет, сутнісні характеристики та особливості методу порівняльних досліджень;
 - історію виникнення порівняльних досліджень;
 - методологічні проблеми компаративістської соціології;
 - види, методи та методики порівняльних досліджень;
 - критерії точності та продуктивності порівняльних технологій;
- вміти*:
- обирати одиниці, критерії та засади порівняння, підходи та методи дослідження;
 - обирати необхідний інструмент аналізу відповідно до мети і завдань дослідження;

- структурувати результати дослідження;
- синтезувати отримані знання та робити соціальні прогнози на засаді результатів порівняльного дослідження.

Місце дисципліни в учбовому процесі і основоположні інтеграційні зв'язки з іншими дисциплінами учбового плану

Дисципліна “Теорія порівняльних досліджень” є частиною курсу соціологічної освіти для магістерських програм ВНЗ. Вивчення дисципліни “Теорія порівняльних досліджень” тісно пов'язане з дисциплінами: “Методологія соціологічних досліджень”, “Надійність соціологічної інформації”, “Соціологія освіти”, “Сучасні соціологічні теорії”, “Актуальні проблеми соціогуманітарних наук”, а також утворює інтеграційні зв'язки з іншими дисциплінами освітнього плану.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТЕОРІЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Теорія порівняльних досліджень як наукова дисципліна
1	Вступ. Предмет і об'єкт теорії порівняльних досліджень
2	Історія становлення порівняльного методу в соціології. Методологічні й евристичні функції, теоретичне й емпіричне значення порівняльних досліджень
3	Порівняння як засіб створення соціологічних правил. Методологічні проблеми порівняльних досліджень
4	Методи спостереження та експерименту в порівняльному дослідженні
	Змістовий модуль II. Методологія та методи порівняльних досліджень
5	Методи нормативного та описового порівняння, їх застосування в соціології
6	Компаративна методологія в моніторингових і лонгітудних дослідженнях
Разом годин: 108	

51. *Marx, Karl.* (1843–1858) 1978. Parts I and II (up until Capital) in *The Marx-Engels Reader*, edited by R. C. Tucker. New York: Norton. OR: the following online sources: Introduction to A Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right — Economic & Philosophical Manuscripts of 1844 (especially: Profit of Capital; Critique of the Hegelian Dialectic and Philosophy as a Whole) — Theses On Feuerbach — The German Ideology.

52. *The Uses of Theory: Concepts and Comparison in Historical Sociology*, by Victoria E. Bonnell. *Comparative Studies in Society and History* Vol. 22, No. 2 (1980), pp. 156–173.

53. *The Role of General Theory in Comparative-Historical Sociology*, by Edgar Kiser; Michael Hechter. *American Journal of Sociology* Vol. 97, No. 1 (1991), pp. 1–30.

54. *Odious Comparisons: Incommensurability, the Case Study, and “Small N’s” in Sociology*, by George Steinmetz. *Sociological Theory* Vol. 22, No. 3 (2004), pp. 371–400.

55. “*We’re No Angels*”: Realism, Rational Choice, and Relationality in Social Science, by Margaret R. Somers. *American Journal of Sociology* Vol. 104, No. 3 (1998), pp. 722–784.

56. *Initial Conditions, General Laws, Path Dependence, and Explanation in Historical Sociology*, by Jack A. Goldstone. *American Journal of Sociology* Vol. 104, No. 3 (1998), pp. 829–845.

57. *Path Dependence in Historical Sociology*, by James Mahoney. *Theory and Society* Vol. 29, No. 4 (2000), pp. 507–548.

58. *Narrative, Event-Structure Analysis, and Causal Interpretation in Historical Sociology*, by Larry J. Griffin. *American Journal of Sociology* Vol. 98, No. 5 (1993), pp. 1094–1133.

59. *Historical Methodology: Comparative and Macro*, by Jennifer Platt. *Timelines*, Newsletter of the ASA History of Sociology section, April 2007.

ЗМІСТ
дисципліни
“ТЕОРІЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

Змістовий модуль І. Теорія порівняльних досліджень
як наукова дисципліна

Тема 1. Вступ. Предмет і об’єкт теорії порівняльних досліджень

Предмет і об’єкт “Теорії порівняльних досліджень”. Класичний підхід у визначення предмета і об’єкта теорії порівняльних досліджень (М. Вебер, К. Маркс, Е. Дюркгейм). Використання компаративних підходів в сучасній соціології, зокрема в соціології громадської думки (С. Вятр, В. Оссовський, П. Шгомпка, В. Ядов).

Принципи та дизайн порівняльних досліджень: наукові теорії окремі дослідження; науково-дослідницький апарат порівняльних досліджень: конструювання моделей, вимірювання та практичне застосування; моделювання причинно-наслідкових зв’язків; процедури відбору проблем і сюжетів порівняльних досліджень в соціології. Методи спостереження та експерименту в порівняльному дослідженні.

Література: основна [1; 2; 4; 8; 20; 22];
додаткова [44; 46; 54; 59]

Тема 2. Історія становлення порівняльного методу
в соціології. Методологічні й евристичні функції,
теоретичне й емпіричне значення порівняльних
досліджень

Історія становлення порівняльного методу в соціології. Методологічні та евристичні функції. Теоретичне й емпіричне значення порівняльних досліджень. Порівняльний аналіз (Case Comparison): пропозиції досліджень (NSF), а також призначення, інтерпретування та оцінки; заключний документ проекту дослідження. Дизайн порівняльних досліджень. Заключний документ проекту порівняльного дослідження.

Література: основна [1; 2; 13; 17; 18; 20; 25];
додаткова [46; 49–51]

34. Саганенко Г. И. Социологическая информация. — Л., 1979.
35. Свенцицкий А. Л. Интервью как процесс социально-психологического взаимодействия // Проблемы общец, социальной и инженерной психологии. — М., 1968. — Вып. 2.
36. Седов А. В., Кротова Т. Н., Шнаков В. Д. Методы сбора, обработки и анализа социальной информации. — Л., 1984.
37. Социология и математика. — Новосибирск, 1970.
38. Типология и квалификация в социологических исследованиях. — М., 1982.
39. Федоров И. В. Причины пропуска ответов при анкетном опросе // Социол. исслед. — 1992. — № 2.
40. Фишберн П. Е. Измерение относительных ценностей // Статистические измерения качественных характеристик. — М., 1972.
41. Ядов В. А. Социологическое исследование. Методология, программа, методы. — М., 1972.
42. Яковенко Ю. И., Панюто В. И. Почтовый опрос в социологическом исследовании. — К., 1988.

Додаткова

43. Abrams, Philip. 1983. Historical Sociology. Ithaca, NY: Cornell University Press.
44. Weber, Max. 1978 (1922). Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology, edited by G. Roth and C. Wittich. Berkeley, CA: University of California Press.
45. Weber, Max. 1958 (1922). From Max Weber, edited by H. H. Gerth and C. W. Mills. New York: Oxford University Press. OR: the corresponding sections in Economy and Society.
46. Durkheim, Emile. (1898) 1982. The Rules of Sociological Method. New York: The Free Press.
47. Durkheim, Emile. (1893) 1984. The Division of Labor in Society. New York: The Free Press.
48. Skocpol, Theda, ed. 1984. Vision and Method in Historical Sociology. New York: Cambridge University Press.
49. Deflem, Mathieu. 2002. Policing World Society: Historical Foundations of International Police Cooperation. Oxford, UK: Oxford University Press
50. Deflem, Mathieu. Trajectories, Newsletter of the ASA Comparative & Historical Sociology section, 19(1):14–17, 2007.

Тема 3. Порівняння як засіб створення соціологічних правил. Методологічні проблеми порівняльних досліджень

Операціональні поняття.

Теоретичні структури та методологічні підходи: генетичний, функціоналістський, типологічний, термінологічний, структуралістський, динамістський.

Функціональна еквівалентність як інструмент порівняльного аналізу. Методологічні проблеми порівняльних досліджень: пошук одиниць, критеріїв і засад порівняння; обмеженість кількості конкретних прикладів, якими може оперувати дослідник; вибір підходів та методу дослідження; адекватна передача смислу категорій і понять під час роботи з людьми в різних культурах; пошук критеріїв об'єктивності опису та інтерпретації чужої культури; критеріїв точності порівняльних досліджень.

Способи подолання обмеженості кількості конкретних прикладів: 1) збільшення кількості конкретних випадків, що належать до досліджуваного предмета; 2) створення гнучких робочих понять для охоплення ситуацій, які мало відрізняються між собою; 3) застосування методів порівняння лише до тих країн, де існуючі аналогії закріплені їх історичним минулим або географічним положенням (стратегія "area study").

Критерії точності порівняльного дослідження: 1) кількість об'єктів, що забезпечують точність перевірки теоретичних положень; 2) чітке обмеження сфери, до якої буде застосовано аналіз.

Пошук критеріїв об'єктивності опису та інтерпретації чужої культури: холістичний принцип аналізу французької соціологічної школи.

Література: основна [2; 4; 18; 24; 26; 33; 36];
додаткова [44; 46; 47; 50; 52–54]

Тема 4. Методи спостереження та експерименту в порівняльному дослідженні

Місце і значення методу спостереження серед інших методів прикладної соціології. Можливості методу спостереження. Специфіка методу спостереження порівняно з іншими методами. Використання методу спостереження в різних видах порівняльних досліджень в соціології.

12. *Грушин Б. А.* Мнения о мире и мир мнений. — М.: Наука, 1967.
13. *Дмитриева Е. В.* Фокус-группы в маркетинге и социологии. — М., 1998.
14. *Доган М., Пеласси Д.* Сравнительная политическая социология / Пер. с англ. — М.: Соц.-полит. журн., 1994. — 272 с.
15. *Здравомыслов А. Т.* Методология и процедура социологических исследований. — М., 1969.
16. *Клигер С. А.* Некоторые ошибки при опросах: постановка вопросов в анкетах и опыт использования шкал. — Социол. исслед. — 1974. — № 2.
17. *Коган В. З.* Обеспечение достоверности информации на стадии подготовки анкет к обработке. — Социол. исслед. — 1977. — № 2.
18. *Коган В. З., Татишина В. С.* К вопросу об обеспечении надежности первичной социологической информации // Проблемы социологии печати. — Вып. 2. — Новосибирск, 1970.
19. *Количественные методы в социологии.* — М., 1966.
20. *Математика и социология.* — Новосибирск, 1972.
21. *Математика в социологии.* Моделирование и обработка информации. — М., 1977.
22. *Методы анализа, сбора и обработки социально-экономической информации.* — М., 1977.
23. *Методы современной математики и логики в социологических исследованиях.* — М., 1997.
24. *Миллс Ф.* Статистические методы. — М., 1958.
25. *Михайлов С.* Эмпирическое социологическое исследование. — М., 1975.
26. *Осипов Т. В., Андреев Э. П.* Методы измерения в социологии. — М., 1977.
27. *Панина Н. В.* Технология социологического исследования. — К., 1998.
28. *Паниotto В. И., Чурилов Н. Н.* Опросы населения. — М., 1984.
29. *Петренко Е. С., Ярошенко Т. М.* Социально-демографические показатели в социологических исследованиях. — М., 1979.
30. *Погосян Г. А.* Метод интервью и достоверность социологической информации. — Ереван, 1985.
31. *Пресса и общественное мнение.* — М., 1986.
32. *Проблемы сбора первичных данных в социологии средств массовой коммуникации.* — М., 1984.
33. *Рабочая книга социолога.* — М., 1976.

80. Моніторингове дослідження як один з методів кількісних соціологічних досліджень.
81. Принципи ідентичності в моніторингових дослідженнях.
82. Поняття інтервалу в лонгітюдних дослідженнях.
83. Принципи періодичності та послідовності в лонгітюдних соціологічних дослідженнях.
84. Структурування результатів дослідження.
85. Дихотомія як засіб класифікації.
86. Типологія соціальних акторів в міжнародних порівняльних дослідженнях.
87. Динаміка моделей.
88. Від порівняння до синтезу.
89. Від синтезу до прогнозу.
90. Соціальні прогнози на засаді результатів порівняльного дослідження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Андреєва Г. М.* О соотношении микро- и макросоциологии // Вопросы философии. — 1970. — № 7.
2. *Андреенков В. Г., Маслова О. М.* Методы сбора социологической информации: Метод. пособие. — М., Центр повышения квалификации социологов, 1985.
3. *Андреєвков В. Г., Сотникова Г. Н.* Телефонные опросы населения. — М., ИСИ АН СССР, 1985.
4. *Арон Р.* Этапы развития социологической мысли. — М.: Прогресс, 1993.
5. *Брандт З.* Статистические методы анализа наблюдений. — М., 1975.
6. *Бунге М.* Причинность. — М., 1962.
7. *Вандер Варден Б. Л.* Математическая статистика. — М., 1960.
8. *Волович В. И.* Надежность информации в социологическом исследовании. — К., 1974.
9. *Гносеологические проблемы измерения.* — К., 1968.
10. *Горбунов Н.* Обоснованность, надежность и переносимость вопросников / Труды по социологии. — Тарту, 1972.
11. *Грин Б. Ф.* Измерение установок // Математические методы в современной буржуазной социологии. — М., 1966.

Поняття включеного спостереження. Перші дослідження методом включеного спостереження Н. Андерсона та У. Уайта. Особливості включеного спостереження. Організація і проведення включеного спостереження. Щоденник спостереження як основний дослідницький документ. Невключене спостереження та його особливості. Польове та лабораторне спостереження.

Становлення методу експерименту, його історичні витoki. Особливості використання методу експерименту в соціології. Проблеми вдосконалення методу експерименту для його застосування у проведенні соціологічних досліджень. Визначення методу експерименту в соціології.

Типологія соціальних експериментів. Операції, з яких складається експеримент. Вибір об'єкта експерименту. Постановка й уточнення завдань і гіпотез проведення експерименту. Проведення експерименту за планами експериментальної та робочої груп.

Створення експериментальної ситуації. Доведення гіпотези, що ґрунтується на порівнянні. Метод або правило "однієї відмінності" Бекона — Мілля та його використання при проведенні експерименту.

Проблема контролю змінних в експериментальному дослідженні. Залежні та незалежні змінні. Проблеми здійснення контролю за проведенням експерименту. Методи попарного відбору, частотного розподілу та формування вибірових підмножин; їх значення для контролю результатів експерименту. Зміни соціальної дійсності та проблема їх опосередкованості їх значення при оцінюванні результатів експерименту.

Література: основна [6–8; 15; 18; 33; 38; 41]; додаткова: [44; 52–54; 59]

Змістовий модуль II. Методологія та методи порівняльних досліджень

Тема 5. Методи нормативного та описового порівняння, їх застосування в соціології

Для порівняльного методу найбільш поширеними є два стилі наукового пошуку: 1) стиль описового порівняння; 2) нормативний стиль.

Види порівняльних досліджень: "Case-study", імпліцитний та експліцитний бінарний аналіз, регіональний аналіз: порівняння

подібних і контрарних країн, глобальне, кросс-культурне, кросс-темпоральне, асинхронне порівняння, лонгітюдне та моніторингові дослідження.

Література: основна [5; 8; 11; 14–16; 20; 24; 27]; додаткова [44; 52–54; 56–59]

Тума 6. Компаративна методологія в моніторингових і лонгітюдних дослідженнях

Особливості вимірювання в порівняльних дослідженнях. Особливості порівняльного аналізу даних.

Метод моніторингових досліджень.

Метод лонгітюдного дослідження.

Види та рівні змінних у порівняльному дослідженні.

Порівняльні методи в маркетингових дослідженнях. SWOT-аналіз.

Структурування результатів дослідження. Дихотомія як засіб класифікації. Типологія соціальних акторів в міжнародних порівняльних дослідженнях. Динаміка моделей. Від порівняння до синтезу. Від синтезу до прогнозу.

Література: основна [6; 8; 9; 12; 14; 16; 17; 27; 32]; додаткова [46; 48; 51–54; 58; 59]

ГЛОСАРІЙ

“Case-study” порівняння — використовується, коли аналізується одна країна, одна соціальна група або соціальний феномен в окремій країні, групі на фоні порівняння їх з іншими країнами, групами, феноменами. Відрізняється від інших видів порівнянь тим, що кожний випадок розглядається окремо і повинен слугувати особливий дослідницькій меті в загальному контексті випадків. Цей тип порівняння керується не логікою “вибірки”, а логікою “реплікації”, тобто логікою множинних експериментів.

Асинхронне порівняння — порівняння країни чи регіону в різний історичний час.

Бінарне порівняння являє собою стратегію дослідження двох країн, що дає можливість виявити загальне й особливе в їх соціальному та політичному розвитку. Виокремлюють такі типи бінарних досліджень: непряме та пряме; та стратегії бінарного дослідження: імпліцитну та експліцитну.

49. Проблема контролю змінних в експериментальному дослідженні.
50. Методи парного відбору, частотного розподілу та формування вибіроквих підмножин.
51. Доведення гіпотези, що спирається на порівнянні.
52. Статистичні методи для розрахунків надійності.
53. Стилі аналітичних методик для порівняльного методу.
54. Нормативні порівняння.
55. Описові порівняння.
56. Особливості порівняння випадків чи станів об'єктів при описовому методі порівняння.
57. Вплив рівноцінних умов на проведення порівняння.
58. Принцип рівноспроможності у вибірковому методі та методі порівняння в соціології.
59. Роль статистичної значущості результатів в нормативному порівнянні.
60. Види порівняльних досліджень.
61. “Case-study” порівняння.
62. Бінарне порівняння.
63. Імпліцитна стратегія бінарного аналізу.
64. Експліцитна стратегія бінарного аналізу.
65. Регіональне порівняння.
66. Порівняння схожих країн.
67. Порівняння контрарних країн.
68. Глобальне порівняння.
69. Кросс-культурне порівняння.
70. Кросс-темпоральне порівняння.
71. Асинхронне порівняння.
72. Методика парного порівняння та її використання в соціології.
73. Методологічні проблеми кросс-темпорального порівняння та їх подолання.
74. Основний принцип моніторингу.
75. “Ефект ранжування”.
76. Яким може бути інтервал часу між проведенням збору даних в моніторингових дослідженнях?
77. Навщо в лонгітюдних дослідженнях застосовуються вибірки панельного типу?
78. Яка різниця між співставленням і порівнянням?
79. Методологія ідентичності представлення та збору даних.

20. Процедура відбору проблем і сюжетів порівняльних досліджень в соціології.
21. Кодифікація та формування ознак в анкеті як основа подальшого порівняння показників аналітичного інструментарію.
22. Поняття порівняння та стандартизації показників в соціології.
23. Залежність якості і повноти інтерпретації емпіричного матеріалу від точності кодифікації та ступеня формалізації даних.
24. Принципи побудови інструментарію в моніторингових дослідженнях.
25. Основні принципи порівняльного аналізу.
26. Операціональні поняття в порівняльному дослідженні.
27. Сегментація соціальної реальності як передумова порівняльного аналізу.
28. Методологічні підходи порівняльного дослідження.
29. Генетичний підхід до порівняльного дослідження.
30. Функціоналістський підхід до порівняльного дослідження.
31. Типологічний підхід до порівняльного дослідження.
32. Термінологічний підхід до порівняльного дослідження.
33. Структуралістський підхід до порівняльного дослідження.
34. Динамістський підхід до порівняльного дослідження.
35. Функціональна еквівалентність як інструмент порівняльного аналізу.
36. Методологічні проблеми порівняльних досліджень.
37. Пошук одиниць, критеріїв і засад порівняння.
38. Обмеженість кількості конкретних прикладів, якими може оперувати дослідник.
39. Вибір підходів та методів в порівняльному дослідженні.
40. Проблема адекватного передавання смислу при роботі з людьми в різних культурах.
41. Пошук критеріїв об'єктивності опису та інтерпретації чужої культури.
42. Критерії точності порівняльних досліджень.
43. Можливості методу спостереження.
44. Польове та лабораторне спостереження.
45. "Створення експериментальної ситуації".
46. Вибір об'єкта експерименту.
47. Типологія соціальних експериментів.
48. Становлення методу експерименту в соціології.

Глобальне порівняння. За одиницю аналізу береться вся політична система, її основні засади.

Кросс-темпоральні порівняння. Використовує в порівняльних дослідженнях час як оперативну змінну.

Метод кросс-культурного порівняння — метод виявлення універсальних та специфічних зразків поведінки індивідів, соціальних груп, організацій, інститутів в контексті різних культур.

Метод лонгітюдного дослідження також передбачає повну можливість співставляти результати, й, навіть, вимоги до порівняння даних тут можуть бути вищими. Лонгітюдне дослідження проводиться протягом досить великих періодів часу (наприклад, раз на рік протягом 10 років), що дає підстави використовувати саме ідентичні підходи і методики дослідження.

Метод моніторингових досліджень передбачає повну відповідність результатів, які можуть зіставлятися або порівнюватися. Для цього обирається один і той самий принцип застосування опитувальних методик (наприклад, побудови анкети) або ж використаня інших різновидів збирання соціологічної інформації, але завжди ідентичних — від дослідження до дослідження. Основним принципом моніторингових досліджень є ідентичність методів збирання.

Метод парних порівнянь — метод вивчення уподобань, при якому респондент повинен з усіх можливих парних сполучень об'єктів, що запропоновані йому, обрати той що найбільше сподобався згідно із заданим критерієм. Результатом таких порівнянь є матриця парних порівнянь, в якій сума елементів рядків дає уявлення про ранжування респондентом всіх об'єктів.

Нормативний стиль порівняння необхідний в тих випадках, коли метою дослідження є не тільки виявлення певних відмінностей, чи змін та пояснення їх, але й покращання існуючого стану об'єкта, або допомоги, покращити чи розвивати подібні об'єкти в майбутньому. Для останнього існує техніка нормативних порівнянь.

Описового порівняння стиль: порівняння спрямоване на описання різниці у позиціях об'єкта (об'єктів), пояснення інваріантності об'єктів, виявлення змін, яким, як правило, намагаються заощігти.

Регіональні порівняння — порівняння груп країн обраних за схожістю їх економічних, культурних, політичних та інших характеристик. Застосовується при порівнянні схожих та контрарних країн.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Підходи до визначення предмета та об'єкта теорії порівняльних досліджень.
2. Особливості порівняння як методу пізнання. Теорія порівняльного аналізу та її використання у різних галузях науки.
3. Місце і значення порівняльних досліджень в соціології.
4. Історія становлення порівняльного методу в соціології.
5. Методологічні та евристичні функції порівняльного методу.
6. Теоретичне й емпіричне значення порівняльних досліджень.
7. Порівняльний аналіз (Case Comparison): пропозиції досліджень (NSF), призначення, інтерпретування та оцінювання
5. Заключний документ проекту порівняльного дослідження.
6. Операціональні поняття порівняльних досліджень.
7. Теоретичні структури та методологічні підходи порівняльних досліджень.
8. Функціональна еквівалентність як інструмент порівняльного аналізу.
9. Методологічні проблеми порівняльних досліджень.
10. Критерії точності порівняльних досліджень.
11. Використання методу спостереження в різних видах порівняльних досліджень в соціології.
12. Організація і проведення включеного спостереження.
13. Метод експерименту.
14. Типологія соціальних експериментів.
15. Створення експериментальної ситуації в порівняльному дослідженні.
16. Проблема контролю змінних в експериментальному дослідженні.
17. Стилі наукового пошуку: стиль описового порівняння та нормативний стиль.
18. Види порівняльних досліджень.
19. "Case-study" порівняння.
20. Бінарне порівняння.
21. Регіональні порівняння.
22. Глобальне порівняння.
23. Кросс-темпоральні порівняння.
24. Асинхронічне порівняння.
25. Особливості порівняльного аналізу даних.

26. Метод моніторингових досліджень.
27. Метод лонгітюдного дослідження.
28. Види та рівні змінних у порівняльному дослідженні.
29. Порівняльні методи в маркетингових дослідженнях. SWOT-аналіз.
30. Структурування результатів дослідження.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визначення порівняльного дослідження.
2. Метод порівняльних досліджень в історичній науці.
3. Предмет і об'єкт теорії порівняльних досліджень.
4. "Comparison" як один з найбільш ефективних методів експлікації суспільної думки.
5. Попередники сучасного соціологічного аналізу суспільства та їх внесок в розвиток порівняльно-історичного методу досліджень.
6. Класичний підхід до визначення предмета порівняльного дослідження.
7. Використання компаративних підходів в сучасній соціології.
8. Використання компаративістських підходів в соціальних науках: політології, антропології тощо.
9. Методологічні функції порівняльних досліджень.
10. Евристичні функції порівняльних досліджень.
11. Теоретичне значення порівняльних досліджень.
12. Емпіричне значення порівняльних досліджень.
13. Історія становлення порівняльного методу в соціології.
14. Проаналізуйте логіку порівняльного дослідження та експерименту. Чому для соціального аналізу частіш використовують порівняльне дослідження, а не експеримент?
15. Розробка та планування (проекування) досліджень з використанням порівняльного методу.
16. Науково-дослідницький апарат порівняльних досліджень.
17. Принципи та дизайн порівняльних досліджень.
18. Моделювання причинно-наслідкових зв'язків в порівняльному дослідженні.
19. Вимірювання в порівняльних дослідженнях та їх практичне застосування.